

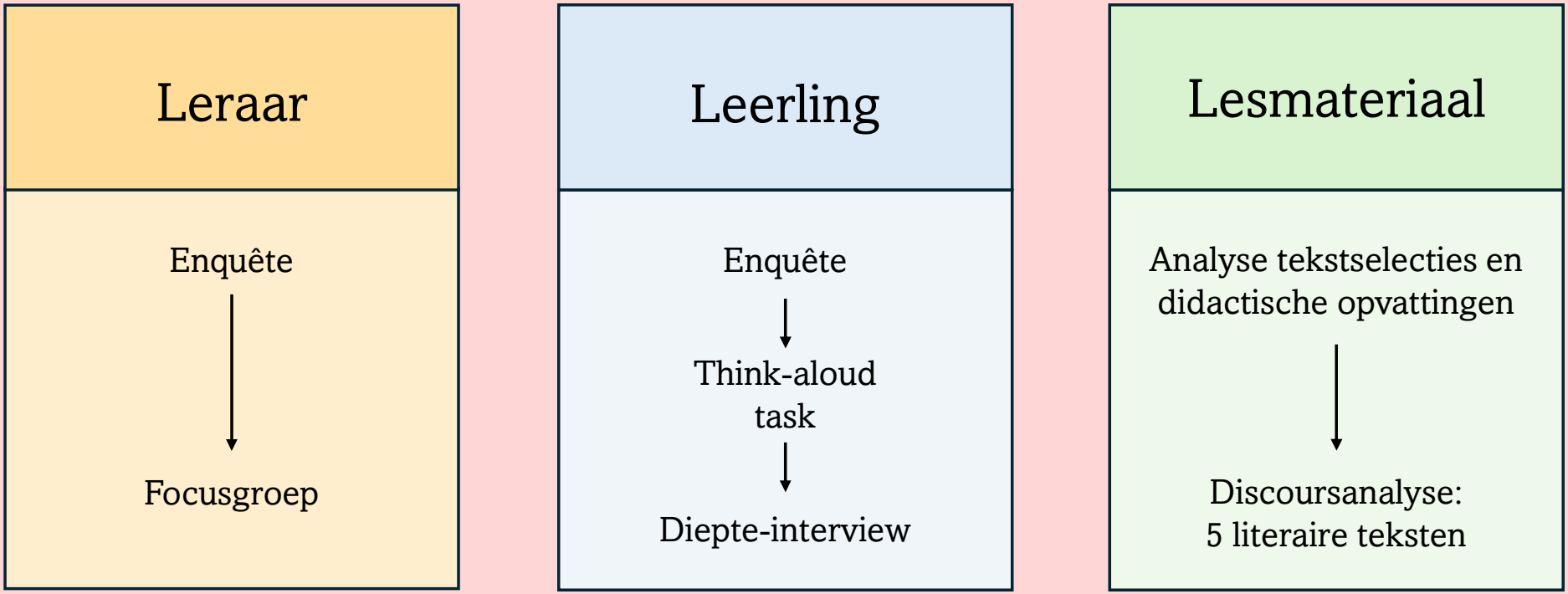
De kracht van klassiekers

Inspiratiedag KANTL 2026

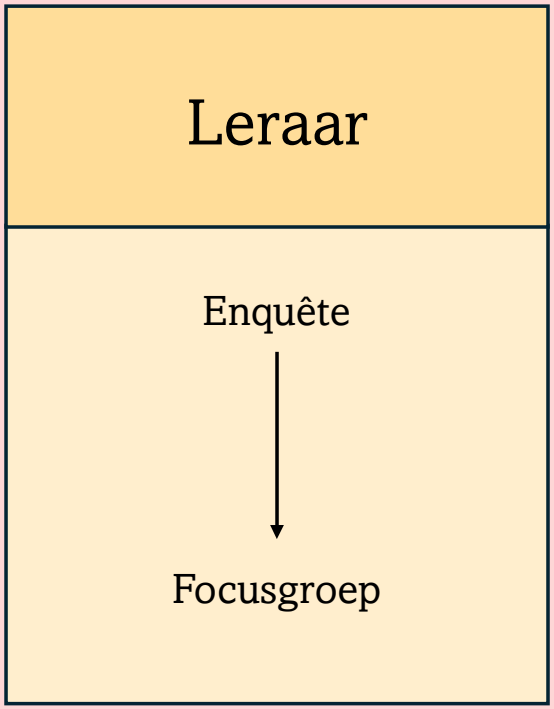
Gitte Vertommen
gitte.vertommen@kuleuven.be

fwo KU LEUVEN Radboud Universiteit

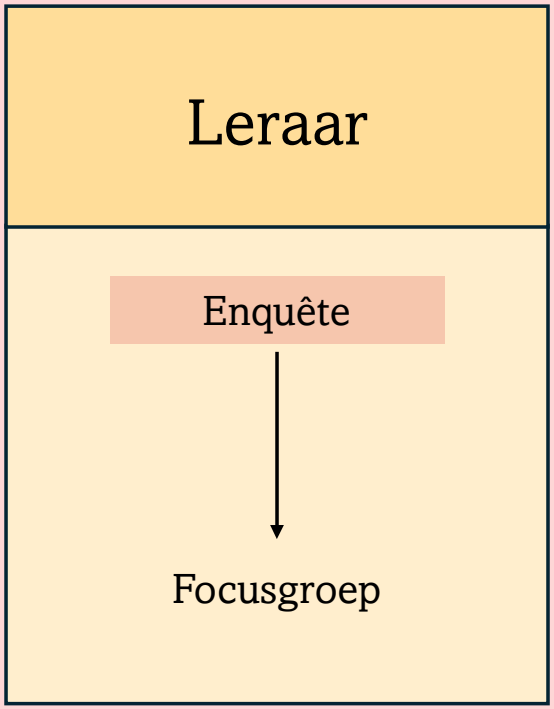
Onderzoeksopzet

Onderzoeksopzet

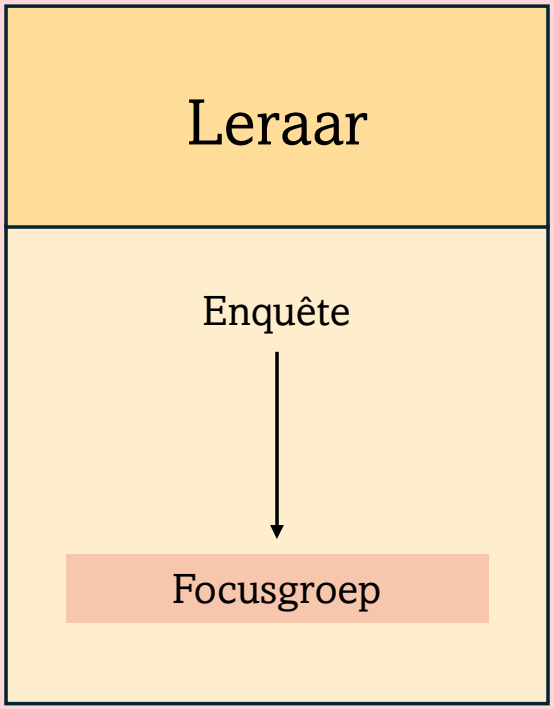

Onderzoeksopzet

	Vlaanderen	Nederland	Totaal
Gender	113 vrouwen 43 mannen 0 X	116 vrouwen 33 mannen 0 X	229 vrouwen 76 mannen 0 X
Nationaliteit	156	149	305
Land tewerkstelling	157	148	305
Gemiddelde leeftijd	39,6 jaar	46 jaar	42,7 jaar
Gemiddeld aantal jaren leservaring	14,7 jaar	16,6 jaar	15,6 jaar

Onderzoeksopzet

10 focusgroepen
- 20 Vlaamse leraren
- 18 Nederlandse leraren

Enkele resultaten

	Vlaanderen		Nederland	
Stelling beoordeeld op Likertschaal van 1 (helemaal oneens) tot 5 (helemaal eens)	Gemiddelde	Mediaan	Gemiddelde	Mediaan
Het belangrijkste doel van literatuuronderwijs is het leesplezier bij de leerlingen te verhogen				
Historische literatuur moet een belangrijke plaats krijgen in het curriculum				
Leerlingen moeten teksten kunnen lezen in hun oorspronkelijke vorm in de plaats van de hertaling				
In het onderwijs moet er veel meer aandacht gaan naar jeugdliteratuur dan naar volwassenenliteratuur				
Tijdens de lessen Nederlands komen er best zoveel mogelijk klassiekers uit de Nederlandse literatuur aan bod				
Tijdens de lessen Nederlands moeten er oorspronkelijk Nederlandstalige werken gelezen worden				
De literatuurlessen worden beter thematisch opgebouwd dan chronologisch				

Enkele resultaten

	Vlaanderen		Nederland	
Stelling beoordeeld op Likertschaal van 1 (helemaal oneens) tot 5 (helemaal eens)	Gemiddelde	Mediaan	Gemiddelde	Mediaan
Het belangrijkste doel van literatuuronderwijs is het leesplezier bij de leerlingen te verhogen	3,46	3	2,93	3
Historische literatuur moet een belangrijke plaats krijgen in het curriculum	3,83	4	3,47	4
Leerlingen moeten teksten kunnen lezen in hun oorspronkelijke vorm in de plaats van de hertaling	2,85	3	2,28	2
In het onderwijs moet er veel meer aandacht gaan naar jeugdliteratuur dan naar volwassenenliteratuur	2,31	2	2,68	3
Tijdens de lessen Nederlands komen er best zoveel mogelijk klassiekers uit de Nederlandse literatuur aan bod	3,15	3	2,57	3
Tijdens de lessen Nederlands moeten er oorspronkelijk Nederlandstalige werken gelezen worden	2,59	2	3,70	4
De literatuurlessen worden beter thematisch opgebouwd dan chronologisch	2,71	3	3,29	3

Belangrijkste factoren voor tekstselectie *(cf. enquête of Dera, Mekenkamp, Janssen, Delhey, Jentges, Koffeman)*

	Vlaamse leraren	Nederlandse leraren
1	De rijkheid van de historische, culturele en/of sociale context waarin de tekst gesitueerd moet worden *(4,25)*	De rijkheid van de historische, culturele en/of sociale context waarin de tekst gesitueerd moet worden *(4,11)*
2	De literaire kwaliteit van de tekst *(4,20)*	De literaire kwaliteit van de tekst *(4,03)*
3	De plaats van de tekst in de **literatuurgeschiedenis** *(4,06)*	De rol die de tekst kan spelen in de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen *(4,01)*
4	De mate waarin de tekst zich leent tot interpretatie *(4,03)*	De mate waarin de tekst zich leent tot interpretatie *(4,01)*
5	De rol die de tekst kan spelen in de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen *(3,98)*	De verwachte leeservaring die leerlingen bij deze tekst zullen hebben *(3,95)*

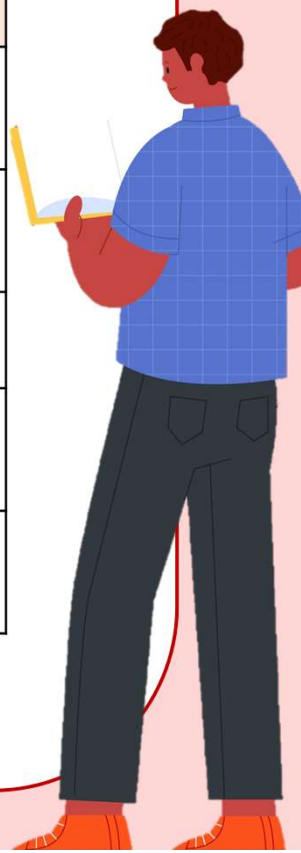
Titels en auteurs

	Vlaanderen	Nederland
Totaal aantal titels	1325	1042
Aantal unieke titels	429	342
Aantal unieke auteurs	273	232

Titels en auteurs

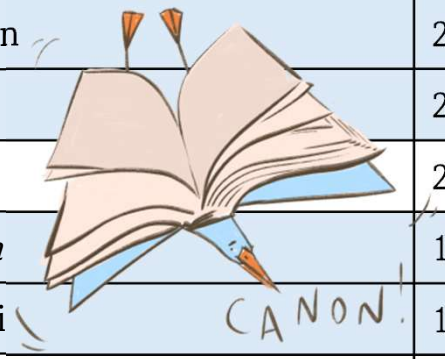
	Vlaanderen	Nederland
Totaal aantal titels	1325	1042
Aantal unieke titels	429	342
Aantal unieke auteurs	273	232
Aantal teksten fragmentarisch gelezen	808 (60.9% van het totale aantal) (waarvan **217** unieke titels)	404 (38.7% van het totale aantal) (waarvan 158 unieke titels)
Aantal teksten volledig gelezen	517 (39.1% van het totale aantal) (waarvan **276** unieke titels)	638 (61.3% van het totale aantal) (waarvan 341 unieke titels)

Vlaamse leraren			Nederlandse leraren	
1	*Van den Vos Reynaerde* – Willem	112	*Van den vos Reynaerde* – Willem	63
2	*Karel en de Elegast*	104	*Max Havelaar* – Multatuli	60
3	*Roman van Walewein* – Pennic and Vostaert	78	*Karel en de Elegast*	55
4	*Mariken van Nieumeghen*	35	*Warenar* – P.C. Hooft	39
5	*Beatrijs*	34	*Beatrijs*	25
6	*Bezette stad* – Paul van Ostaijen	32	*Historie van mejuffrouw Sara Burgerhart* – Betje Wolff & Aagje Deken	23
7	*Geswinde Grijsaert* – P.C. Hooft	29	*Reize door het Aapenland* – Gerrit Paape	22
8	*Het gezin van Paemel* – Cyriel Buysse	26	*Mariken van Nieumeghen*	20
9	*Egidiuslied* – Jan Moritoen	24	*Bint* – Ferdinand Bordewijk	18
10	*Elckerlijc*	22	*Confrontaties* - Simone Atangana Bekono	18
11	*Wil* – Jeroen Olyslaegers	21	*Fabriekskinderen* – J. J. Cremer	18
12	*Lanseloet van Denemerken*	18	*De Aanslag* – Harry Mulisch	16
13	*Max Havelaar* – Multatuli	18	*Joe Speedboot* – Tommy Wieringa	15
14	*Groenten uit Balen* – Walter van den Broeck	12	*Het behouden huis* – W.F. Hermans	12
15	*Het smelt* – Lize Spit	12	*Dagen van gras* – Philip Huff	11

Vlaamse leraren			Nederlandse leraren	
1	*Van den Vos Reynaerde* – Willem	112	*Van den vos Reynaerde* – Willem	63
2	*Karel en de Elegast*	104	*Max Havelaar* – Multatuli	60
3	*Roman van Walewein* – Pennic and Vostaert	78	*Karel en de Elegast*	55
4	*Mariken van Nieumeghen*	35	*Warenar* – P.C. Hooft	39
5	*Beatrijs*	34	*Beatrijs*	25
6	*Bezette stad* – Paul van Ostaijen	32	*Historie van mejuffrouw Sara Burgerhart* – Betje Wolff & Aagje Deken	23
7	*Geswinde Grijsaert* – P.C. Hooft	29	*Reize door het Aapenland* – Gerrit Paape	22
8	*Het gezin van Paemel* – Cyriel Buysse	26	*Mariken van Nieumeghen*	20
9	*Egidiuslied* – Jan Moritoen	24	*Bint* – Ferdinand Bordewijk	18
10	*Elckerlijc*	22	*Confrontaties* - Simone Atangana Bekono	18
11	*Wil* – Jeroen Olyslaegers	21	*Fabriekskinderen* – J. J. Cremer	18
12	*Lanseloet van Denemerken*	18	*De Aanslag* – Harry Mulisch	16
13	*Max Havelaar* – Multatuli	18	*Joe Speedboot* – Tommy Wieringa	15
14	*Groenten uit Balen* – Walter van den Broeck	12	*Het behouden huis* – W.F. Hermans	12
15	*Het smelt* – Lize Spit	12	*Dagen van gras* – Philip Huff	11

Vlaamse leraren			Nederlandse leraren	
1	*Van den Vos Reynaerde* – Willem	112	*Van den vos Reynaerde* – Willem	63
2	*Karel en de Elegast*	104	*Max Havelaar* – Multatuli	60
3	*Roman van Walewein* – Pennic and Vostaert	78	*Karel en de Elegast*	55
4	*Mariken van Nieumeghen*	35	*Warenar* – P.C. Hooft	39
5	*Beatrijs*	34	*Beatrijs*	25
6	*Bezette stad* – Paul van Ostaijen	32	*Historie van mejuffrouw Sara Burgerhart* – Betje Wolff & Aagje Deken	23
7	*Geswinde Grijsaert* – P.C. Hooft	29	*Reize door het Aapenland* – Gerrit Paape	22
8	*Het gezin van Paemel* – Cyriel Buysse	26	*Mariken van Nieumeghen*	20
9	*Egidiuslied* – Jan Moritoen	24	*Bint* – Ferdinand Bordewijk	18
10	*Elckerlijc*	22	*Confrontaties* - Simone Atangana Bekono	18
11	*Wil* – Jeroen Olyslaegers	21	*Fabriekskinderen* – J. J. Cremer	18
12	*Lanseloet van Denemerken*	18	*De Aanslag* – Harry Mulisch	16
13	*Max Havelaar* – Multatuli	18	*Joe Speedboot* – Tommy Wieringa	15
14	*Groenten uit Balen* – Walter van den Broeck	12	*Het behouden huis* – W.F. Hermans	12
15	*Het smelt* – Lize Spit	12	*Dagen van gras* – Philip Huff	11

Waarom canon?

NL_FG1_L1_V_39
Ik houd bijvoorbeeld niet van *Max Havelaar*, ik weet niet of ik dat hardop mag zeggen, maar ik vind het wel een heel belangrijk boek en dat behandel ik wel en daar lees ik dus ook het verhaal uit, want dan denk ik, dan pak ik er een stuk uit. Het is wel iets waarvan ik denk, het is absoluut niet mijn schrijfstijl, maar ik vind het zo belangwekkend en zeker ook omdat we de gevolgen, **ik heb natuurlijk ook leerlingen die de gevolgen van kolonisatie soms ook echt daadwerkelijk meemaken**, die gewoon komen, voorouders komen uit de kolonie. Ik heb leerlingen die hun achternaam onlangs hebben veranderd omdat ze een slaaf, een tot slaaf gemaakte achternaam hebben en **voor hen is dat juist super relevant**. Dus vind ik dan het taalgebruik interessant of dat, niet per se, maar **wel heel belangrijk voor hun ontwikkeling** en dan behandel ik het wel. Maar als het gaat over boeken aanraden…

Onderzoeker
Maar in eerste instantie hun ontwikkeling en niet het literair-historisch belang?

NL_FG1_L1_V_39
Ja, maar dat hoort er hier bij. **Het literair-historisch belang is van belang voor hun ontwikkeling, want daarmee kunnen ze of herkennen of nieuwe dingen leren over hoe Nederland…**

NL_FG1_L2_V_61
Het blijft **actueel**, de *Max Havelaar*.

VL_FG3_L4_V_43
Omdat veel hedendaagse literatuur of gewoon de wereld, dat daar wel aan gelinkt kan worden, dat probeer ik ook altijd als ik zo'n oude tekst lees, dat ik zeg ja oké, het is een oude tekst, en ik snap dat dat jullie misschien niet meer boeit, maar, in bijvoorbeeld die tekst komt, dat komt ook… dat ze zien dat er **bepaalde universele thema's** zijn die blijven terugkomen in literatuur, en dat ze hopelijk inderdaad gaan verbanden zien.

VL_FG3_L2_V_51
Wat je doet doe ik ook, maar ik leg vooral de **link met geschiedenis**. En ik zeg, die auteurs die schrijven niet in een vacuüm. Bij mij moeten ze een van de eerste lessen, eigenlijk heel het eerste semester focus ik, en ze moeten dat nu weer doen, want ze moeten nu een actuamap bijhouden met wie, wat, waar, wanneer, waarom. **Ferdinand Bordewijk schreef in 1934 niet zomaar uit het niets het boek *Blokken, Knorrende Beesten, Bint*,** want dat had te maken met de beurscrash van 1929. En ze zien dat dan bij geschiedenis.

Waarom canon?

NL_FG2_L3_M_53
Ja, ik vind het zeer waardevol. Ik besteed heel graag en veel aandacht aan boeken uit de canon. Om allerlei redenen. **Het cultureel kapitaal**. Dat vind ik toch wel een belangrijk ding. Kinderen toerusten met een zekere reflectie. […] Kinderen toerusten met canonieke kennis. Omdat je daarmee gewoon kinderen, ja, **daarmee bezorg je kinderen gewoon kansen.**

Maar vaak zijn het natuurlijk ook de beste werken, laten we wel wezen. **Het zijn ook vaak de interessantste en de beste werken.** […]

Ja, canonieke werken hebben ook toch vaak bijzondere kwaliteiten, denk ik. Die stellen bepaalde **thema's aan de orde die tijdloos zijn**, die eigenlijk iedere keer weer toch tot de verbeelding spreken. Ik heb dit jaar *Karel ende Elegast* gedaan in *Warenar*, in die vierde klasse. […] Dus ook dat is toch wel een waarde van canonieke werken. De tijdloosheid ervan. **Dus dat je via die canon ook kunt laten zien dat allerlei kwesties waar we mee rondlopen als mens, dat die van alle tijden zijn**. Ik zou er wel even over door kunnen kletsen. Ik vind het een erg leuk aspect van mijn werk, die historische werken aanbieden.

Waarom canon?

VL_FG1_L2_V_36
Wat ik merk bij mijn leerlingen is dat, omdat dat dan oude literatuur is, vergeten ze ook dat dat gewoon ook over mensen gaat. **En dat mensen, ook al leefden ze zo lang geleden, ook gewoon mensen zijn.** Daarom dat ik op dat psychologische altijd focus. Omdat ze dan zo zich kunnen vereenzelvigen met die personages, ook al leefden die in een andere tijd. En dan wordt dat toch zo, hé, die tekst wordt dan… Ik weet niet. Ik focus altijd op personages. Waarom zijn die keuzes gemaakt? Hoe staat die daarin? Hoe voelt die zich daarin? Omdat ook maar gewoon een verhaal over mensen gaat. En dan kun je wel… **Alle verhalen gaan over mensen hé.**

Waarom canon?

VL_FG4_L1_V_59
En vandaar dat ik… Neem nu bijvoorbeeld, en dat gaat jullie misschien ook wel verbazen, ik heb ooit in mijn klas in het vijfde de *Lucifer* van Vondel behandeld. Dat is waanzinnig knap, omdat, ik weet niet of jullie het verhaal ongeveer kennen, dat is waanzinnig knap, en op een bepaald moment staat Lucifer daar voor al zijn duiveltjes, en hij moet tegen God gaan vechten, maar hij beseft, dat is die catharsis, ik kan niet meer terug. **Dat is een ongelooflijk sterk beeld bij onze leerlingen ook, van ik voel dat ik iets slechts ga doen, en ik wil eigenlijk iets anders doen, maar ik kan niet meer, dus ik kan niet meer terug.**

Dus laat ons zeggen, als het over het literatuuronderwijs gaat, literatuur an sich, dan hoop ik dat we daar heel sterk in kunnen blijven staan. **Want dat geeft heel veel duiding aan hoe de wereld in elkaar zit. Ook vandaag de dag. En hoe jongeren omgaan met situaties waarin ze belanden. Welke afkomst ze dan ook eigenlijk hebben.** Dus ja, ik ben ook een hevig pleitbezorger voor literatuuronderwijs. Dat zal je wel horen.

Waarom canon?

VL_FG1_L4_M_31
Ik zou het ook wel interessant vinden als we op het einde van de les op zo'n punt komen van, wow, er zijn hier nog Marikens, nog heel veel. En van Mariken naar Emmie gaan is één ding, maar om van Emmie terug naar Mariken te gaan, dat is pittig.

Twijfels en uitdagingen

VL_FG1_L2_V_36
Maar dan word ik zo'n geschiedenisleerkracht en ik heb daar geen zin in om zo'n geschiedenisleerkracht te worden. Ook al interesseert mij dat zelf, dan wordt dat zo'n… Ik had dat heel hard met die middeleeuwen ook heel hard. En dan moest ik… Ja, je hebt dat gezien in het derde middelbaar. Dat doodde het plezier, terwijl dat dan niet was waar Karel ende Elegast om draaide dan efkes.

NL_FG1_L1_V_39
Ja, maar ik bedoel meer van, ik vind het ook belangrijk dat, **ik heb ook collega's die blijven mij adviseren wat hun vroeger is geadviseerd**.

NL_FG1_L2_V_61
Er zijn zoveel goede boeken bijgekomen.

NL_FG1_L1_V_39
Precies, en dat vind ik zelf, dat vind ik wel lastig, want dan denk ik, kom op, er is zoveel moois gepubliceerd sinds jij geboren bent. Sinds onze leerlingen geboren zijn.

Twijfels en uitdagingen

Leraar F6 NL1
Nou, kijk, sommige Vlamingen, **ik hou erg van Vlaamse klassiekers**, ik vind het zelf fantastisch. Maar ja, Gezelle, dat kent bijna niemand meer in Nederland. Ik ben de laatste Conscience-fan, **ik ben echt gek op Conscience**. […] maar ja, dan merk ik van, jongens, dat moet je niet aan Nederlandse kinderen willen verkopen, joh. **Gezelle, Conscience, Boon, Claus, nee, dat moet je niet aan Nederlanders willen verkopen**. Dus ik heb meestal toch de neiging, om de simpele reden, omdat die Vlamingen hier, ze worden hier gewoon niet gelezen, men kent ze niet. Nee. **Men kent ze niet.**

NL_FG2_L3_M_53
Je krijgt hem niet meer verkocht, de *Camera obscura*.

NL_FG2_L1_M_51
Ja, ik ook. Moeilijk.

NL_FG2_L2_M_46
Ook niet aan mezelf.

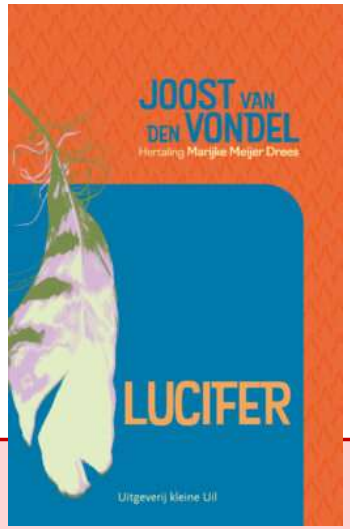
Tips en handvaten voor de klaspraktijk

VL_FG1_L1_M_30
Het is belangrijk dat je dat zegt, want ik heb liever een leerkracht die focust op waar die voeling mee heeft, dan iemand die alles wil doen en dan heb je de helft waar je geen voeling mee hebt.

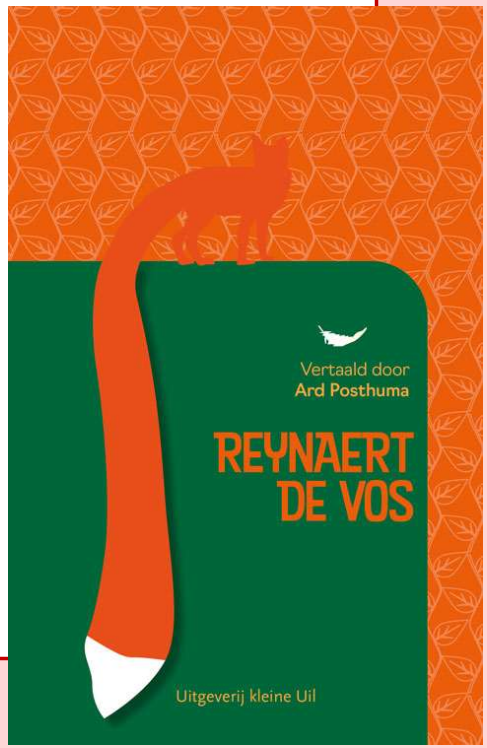

Tips en handvaten voor de klaspraktijk

- Wat zijn je onderwijsdoelen?
- Praat met je leerlingen over (KANTL-)canon en blinde vlekken
- Maak gebruik van je vrijheid
- Lees volledige werken (klassikaal)
- Hertalingen (zie KANTL!)

Tips en handvaten voor de klaspraktijk

- Tekst als startpunt (niet de context)
- Kruispuntmodel (Bax & Mantingh, 2018)

> “Het lijkt al te simpel, maar de wisselwerking tussen **persoonlijke betrokkenheid** en **kritische afstand** is de kern van literair lezen.” (D’hoker 2025)

Wisselwerking tussen **historiseren** en **actualiseren**

Kruispuntmodel (Bax & Mantingh 2018): Literair werk als kruispunt

synchroon

andere (canonieke) teksten
werken van tijdgenoten (= stroming)
cultuur- en literatuurhistorische context

diachroon

jaartallen – tijdvakken –
historische gebeurtenissen (vb. WOII)

frames – thema's
(vb. liefde, kolonie, anti-burgerlijkheid)

historiseren en actualiseren

Wat ik nog wil meegeven…

- Geloof in je eigen kennis en kunnen als literatuurdocent
- **Jij** bepaalt wat de belangrijke werken zijn
- Raad geen werken aan die je zelf niet (graag) gelezen hebt
- Daag je leerlingen uit!
- Tijd maken om voor te lezen in de klas = investeren in een leescultuur

Vragen?

gitte.vertommen@kuleuven.be

fwo KU LEUVEN Radboud Universiteit